

עבודה בתנך פרק ל"ב סיפורי יעקב

יעקב הולך מכות עם מלאך

הדמויות המופיעות בפרק:

- יעקב
- מלאך (איש עלום ומסתורי)

אוצר מילים:

1. בְּכַף־יָכּוּ – החלק העליון של הרגל
2. וַתִּקַּע – נקעה ממקומה
3. שְׂרִית – נאבקות

תקציר הסיפור:

לאחר שיעקב העביר את כל אנשיו את הירדן, הוא נותר לבדו במעבר יבוק (נחל ששימש גבול בין האמורי לארץ עמון) שם הוא נפגש עם דמות מסתורית ונאבק איתה עד עלות השחר, במהלך המאבק יעקב נוקע את רגלו, אך למרות הפציעה מצליח לגבור על הדמות. הוא לא מוכן לשחרר אותה עד שתברך אותו "לא אֲשַׁלְּחֶךָּ כִּי אִם־בְּרַכְתָּנִי". לאחר שהוא מקבל את ברכתו, הדמות מעניקה לו את השם ישראל "כִּי־שְׂרִית עִם־אֱלֹהִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכַל".

לאחר שינוי שמו, יעקב שואל לשמו של הדמות, שלא עונה. ובזה הוא מבין שהדמות היא מלאך ולא בן אדם רגיל. כשיעקב שואל אותו לשמו, הוא רוצה לדעת מי הוא, כי השם הוא הגדרה של הזהות.

עד למעבר היבוק היה יעקב בשלב של מאבק עם אלוהים, לא הייתה לו אמונה תמימה אלא היו לו 'שאלות רבות' והוא חיפש את דרכו. כעת מסמנים לו, על ידי שינוי שמו, שהשלב הזה הסתיים. יעקב מכיר בכך ונותן למקום את השם "פניאל", מתוך הבנה כי ראה את האלוהים פנים אל פנים ונשאר בחיים. הפרק נגמר בתיאור של יעקב צולע בזריחה ועובר את פניאל.

אירועים מיוחדים:

- מאבק פנים מול פנים של יעקב עם מלאך אלוהים
- שינוי שמו של יעקב, הבנת יעקב שכך יקרא עמו העתידי "ישראל"
- שינוי שמו של המקום "פניאל"

שאלת בגרות:

בראשית ל"ב 22-32

קרא בראשית ל"ב 24-29 .

א. הבא שתי ראיות לכך שבמאבק של יעקב עם המלאך כוחו וחוזקו של יעקב גדולים יותר משל המלאך.

ב. בקטע משתנה שמו של יעקב אבינו. החוקר י' זקוביץ כותב כי עקב הוא דבר המנוגד לישר. בשם ישראל מופיעה המילה ישר. מהי אם כן משמעות השם החדש לפי דברי זקוביץ'?

ג. המדרש מספר כי "מעשה אבות סימן לבנים": מה שקרה ליעקב אבינו מסמל את הגורל שלנו בניו – כפי שהוא נאבק בלילה עם "איש/מלאך" עד הבוקר וניצל, כך גם עם ישראל עובר גלות ומצוקה עד שמגיעה הגאולה. מה לפי מדרש זה מסמלים הלילה ועלות השחר?

ד. האם, לדעתך, ישנן תכונות ביעקב כפי שהוא מוצג בפרק, שיכולות להיות מודל לחיקוי גם בימינו?

שאלות סגורות:

מדוע המלאך קורא ליעקב "ישראל"?

1. "כִּי־שָׁרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכַל".
2. כי הוא רצה לתת לו שם לעם העתידי
3. על שם ישראל אהרוני

מדוע יעקב צולע בסוף הסיפור?

1. כי הוא נולד עם רגל קצרה
2. מתוך כבוד למקום
3. כי הוא נפצע במאבק עם המלאך

מדוע יעקב קורא למקום "פניאל"?

1. הפגנת אהבה לפנים של האל
2. כי זה מתחרז עם בן אל
3. מתוך הבנה שנתקל באל פנים אל פנים ונשאר בחיים

שאלת עמ"ר:

האם לדעתך הסמליות בשינוי השם של אברהם (מאברם לאברהם), מצביעה על אותו תהליך שמסמל שינוי שמו של יעקב לישראל? ומה מייצגת הסמליות שבשינוי השם?

פרק כ"ב

מגישים : עמית ים ניצן ורונה

מילים קשות:

אלהים יראה-לו השה לעלה- אלוהים יראה לו את הקורבן שעליו להעלות לעולה.

המאכלת- סכין גדולה המשמשת לשחיטה

דמויות:

אברהם, יצחק, אלוהים, משרתים(נערים), מלאך- שליח אלוהים

תקציר:

אלוהים רוצה לבדוק את אמונתו של אברהם ולכן הוא מורה עליו להעלות את בנו האהוב יצחק, לעולה. יצחק הוא בנו יחידו של אברהם.

אלוהים מורה לאברהם להעלות את יצחק לעולה בהר המוריה. אברהם מתכוון למסע- לוקח את חמורו ואת המשרתים שלו ויוצא יחד עם יצחק למסע שיקח שלושה ימים עד למזבח המיועד.

ביום השלישי, אברהם בעזרתו של יצחק מתחיל להתכוון להקרבת בנו. הוא אוסף עצים, ומדליק אש. ביצחק מתחילים להתעורר חשדות, הכל מוכן להעלאת הקורבן, אך משחזר אחד חסר- הקורבן! (טם טם טם)

יצחק מחליט לשאול את אביו היכן הקורבן, הוא מפחד שהוא עצמו עלול להיות הקורבן. אברהם שמנסה להסתיר מיצחק את האמת ועדיין מקווה לשינוי הוראת האל לגבי הקורבן, עונה ליצחק שאלוהים עוד יראה להם את הדרך לקורבן.

יצחק ממשיך לחשוש, התשובה המעורפלת לא מספקת אותו אך הוא ממשיך ללכת בעקבות אביו בנאמנות.

כאשר השניים מגיעים למזבח, חששותיו של יצחק מתגלים כאמת! יצחק מבין שהוא הקורבן! (טם טם טאסם)

אברהם קושר אותו למזבח, מניח עליו את העצים, לוקח את סכין השחיטה בידו, מרים אותה בתנופה וברגע האחרון, שנייה לפני שהוא מקריב את בנו, מופיע מלאך האלוהים ומונע ממנו לשחוט את יצחק!

נכונותו של אברהם לרצוח את בנו בשם האל, הוכיחה לאלוהים עד כמה אמונתו חזקה.

5

אברהם עבר את ה"מבחן" של אלוהים, ולכן אלוהים מבטיח לו שירבה את זרעו, ככוכבי השמים, וכחול על שפת הים.
אלוהים מבטיח לו שכל תושבי הארץ יהיו מזרעו ויהיו לעם גדול.

שאלת בגרות:

א. בפרשת העקדה מלאך ה' קורא אל אברהם פעמיים.
מה הייתה המטרה של המלאך בקריאה הראשונה ומה הייתה המטרה שלו בקריאה השנייה?
ב. "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה" (פסוק י"ב).
הסבר מה מיוחד בניסיון העקדה, שדווקא אחריו נאמר לאברהם: "כי עתה ידעתי..."

5 שאלות סגורות שחיברנו:

1. מטרת הציווי של אלוהים על אברהם לעקוד את בנו יצחק היא:

- א. לבחון את נאמנותו ואמונתו של אברהם לאלוהים.
- ב. אלוהים חש צורך להשתעשע ולבחון את גבולותיו של אברהם.
- ג. לבחון את נאמנותו ואמונתו של אברהם ליצחק.

2. למה אלוהים בחר שהמסע של אברהם ויצחק למקום העקדה יארך 3 ימים?

- א. אלוהים רצה לתת לאברהם זמן להיפרד מיצחק בנו האהוב
- ב. כדי לבדוק את מידת הנאמנות של אברהם לאורך שלושת הימים ודבקוּתו בהחלטתו להקריב את בנו.
- ג. כי הרי שנאמר: "ביום השלישי פעמיים כי טוב"

3. ההבטחות שמבטיח ה' לאברהם בפרק:

- א. מאברהם יצא עם גדול ועצום כמו החול וכוכבי השמים.
- ב. עם ישראל ינצח בכל מלחמותיו.

ג. עם ישראל ישלוט בכל עמי כנען.

4. מה מבקש ה' מאברהם לעשות?

- א. לקחת את בנו יצחק להר המוריה .
- ב. לבנות שם מזבח לה' .
- ג. להעלות את בנו לקורבן.
- ד. כל התשובות נכונות.

5. למה אברהם לא רצח את יצחק בסופו של דבר?

- א. הוא התחרט והחליט שהוא מעדיף לא לרצוח את בנו בגלל קול שהוא שמע בראש
- ב. אלוהים שלח מלאך שעצר אותו ברגע האחרון, לאחר שראה כמה גדולה אמונתו של אברהם.
- ג. יצחק הבין שאביו עומד לרצוח אותו והחליט לברוח

שאלת עמ"ר

על פי פרק כ"ב, האם לדעתך האמונה באל מחזקת או מעוותת?

בראשית פרק כד: ברוך הבא לפרק הארוך בספר בראשית

מגישות: עלמה, שירה, שקד ויערה

תקציר הפרק

אברהם כבר זקן, אחרי שקיבל מאלוהים את מה שהובטח לו (דור המשך) הוא מחליט לחפש אישה לבנו יצחק, בכדי להמשיך את השושלת שלו. הוא משיב את עבדו תחת שם אלוהים, שאותו הוא מתאר כבן ביתו כלומר מישהו שהוא סומך עליו(שמו לא מוזכר) שימצא אישה ליצחק אך שלא תהיה מבני העם הכנעני הסמוך אליהם. העבד מביע הסתייגות שמא האישה לא תרצה לעזוב את בית אביה בכדי להינשא ליצחק. אברהם מזכיר לעבדו את הבטחת אלוהים, שאת הארץ הזו הוא יירש ומהארץ הזו מלאכים יעזרו לו למצוא את כלתו של יצחק. העבד לקח עשרה גמלים ממקנה אברהם ומתנות לכלה המיועדת, והגיע אל ארם נהריים. בערב, לקח העבד את הגמלים אל הבאר בכדי להשקות אותם. כאן מתואר, שאלוהים "עשה חסד" עם אברהם ושלח אל באר המים את בנות אנשי העיר שיצאו גם הם לשאוב מים. בכדי לדעת אם הבחורה היא ערכית ועם יכולת ציות טובה ולב רחב, שתהיה מתאימה ליצחק בן אדונו, הוא מבקש ממנה שתשקה אותו מהכד שלה. האישה ענתה בצורה מספקת רצון שהיא מוכנה להשקות אותו וגם את גמליו. עבד אברהם מתרצה, ויחד הם מגיעים לבית אביה של רבקה בתואל בן מלכה יחד עם כדי המים ששאבו. רבקה הייתה יפה ועדיין בתולה. עבד אברהם מבקש ממנה שתשקה אותו והיא ממחרת בחזרה אל הבאר בכדי לשאוב מים שיספיקו גם להשקיית הגמלים. היא אומרת לו שלמשפחה שלה יש מקנה רב, "גם תבן גם מספוא רב עימנו, גם מקום ללון". בנקודה זו, עבד אברהם היה בטוח שזו האישה המתאימה ליצחק "ברוך אתה אלהי אדוני אברהם, אשר לא עזב חסדו ואמתו מעם אדוני". רבקה סיפרה לאימה את כוונתו של האיש ובזמן הזה אחיה, לבן, יצא לפגוש את העבד אחרי שראה את המתנות שקיבלה רבקה מהאיש ואת דבריה. הוא מציע לו להישאר אצלם ללילה (יש גם מקום לגמלים). הוא ערך לו ארוחה וביקש ממנו להסביר את פשר הגיעו. הוא מספר לו שלמרות שאלוהים בירך את אברהם במקנה, צאן, זהב ורכוש רב, בנו יצחק עדיין ללא אישה, עזר כנגדו. הוא מספר לו שאברהם השיב את אותו שהאישה גם לא תהיה מבנות העם הכנעני הסמוך. הוא מספר לו גם על החשש שמא האישה לא תבוא אחריו וגם על האמונה העיוורת של אברהם באלוהים. הוא סיפר לו על הדרך בו הוא פגש את רבקה, ליד באר המים ועל טוב הלב שלה. אביה ואחיה של רבקה השתכנעו מדברי הבחור ונתנו את ברכתם לרבקה באומרים "את היי לאלפי רבבה", ממך יצא זרע רב, ברכה לפוריות. אברהם שמע את הבשורה, ולמחרת יצאו הנער ורבקה בחזרה אל בית אברהם. בהגיעם לשם רכובים על גמלים רבקה מבחינה ביצחק. ומתואר כי "נפלה מגמלה" כלומר בכדי להפגין מידת כבוד וכדי לא להיות "מעל יצחק" ירדה אל גובה הארץ. כאשר הבינה שהוא חתנה המיועד, היא התכסתה בכדי להפגין גם מידת צניעות. העבד סיפר על הדרך שבה פגש את רבקה. הם התאהבו ושם איתה מצא נחמה אחר מות אימו.

אוצר מילים:

שׁיִם-נָא יְדָךְ, תַּחַת יְרֵכֵי-הַשְּׁבַע שְׁנִיתֶנָּת לִפְנֵי מוֹתֵי שֶׁל הָאָדוֹן. מַעֲשֵׂה סִמְלֵי שֶׁמְבַצֵּעַ הַשְּׁלִיחַ כְּדֵי לְהַבִּיעַ אֶת כְּפִיפּוֹתוֹ לְשׁוֹלְחוֹ

תֹּאכֶה- תִּרְצֶה.

לְעֵת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת- בְּרִכָּה לְגַמְלִים.

הִגְמִיאֵינִי- הַשְּׁקִי אוֹתִי.

תִּבֶן גַּם-מִקְפּוֹא- אוֹכֵל לְגַמְלִים.

וּמִגְדָּנֶת- מַעֲדָן מִתּוֹק.

אֵת הַיָּ לְאֵלֶפֶי רְבָבָה- בְּרִכָּה לְפוֹרִיּוֹת.

וַיִּרְשׁ זֶרְעָךְ, אֵת שְׁעַר שְׁנָאִיו- הַצֹּאצְאִים שֶׁלְךָ יִשְׁלְטוּ עַל אוֹיְבֶיךָ.

אירועים משמעותיים:

הַמִּפְגֵּשׁ בְּבֶאֱר- לְאַחַר חִיפּוּשִׁים מִיִּגְעִים אַחַר הָאִשָּׁה הַמֵּתְאִימָה לִּיצְחָק, עֶבֶד אֲבֵרָהּ מִגִּיעַ לְבֶאֱר מִים בְּשִׁבִיל לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגַּמְלִים שֶׁלוֹ וְשֶׁם בְּדֶרֶךְ נֶס מִגִּיעוֹת גַּם בְּנוֹת אֲנָשֵׁי הָעִיר לְשׁוֹב מִים. עֶבֶד אֲבֵרָהּ שֶׁמִּחְפֵּשׂ אִשָּׁה בְּעֵלֵת לֵב רַחֵב, מִבְּקֵשׁ מֵאֲחַת הַנְּשִׁים שֶׁתִּשְׁקֶה אוֹתוֹ מֵהַכֵּד שֶׁלָּהּ. הָאִשָּׁה הָאֲדִיבָה אָמְרָה שֶׁהִיא מוֹכֵנָה לְהַשְׁקוֹת אוֹתוֹ וְגַם אֶת גַּמְלָיו. הָעֶבֶד מִתְרַצֵּה מֵהַתְּשׁוּבָה וּמִתְעַנֵּיין בְּאִשָּׁה.

תְּקִרִית הַגַּמֶּל- עֶבֶד אֲבֵרָהּ מִגִּיעַ עִם רְבִקָּה בְּחִזְרָה לְבֵית אֲבֵרָהּ אַחֲרֵי שֶׁהוּא כָּבֵר בְּטוֹחַ שֶׁזוֹ הָאִשָּׁה הַמֵּתְאִימָה לִּיצְחָק. רְבִקָּה מְבַחֵינָה מִרְחוֹק בְּאִישׁ שֶׁהוֹלֵךְ לְקִרְאָתָהּ, "נוֹפֶלֶת מֵהַגַּמֶּל" מִשְׁתַּחֲוֶוה בְּכַדִּי לְהַפְגִּין מִיֵּדֶת כְּבוֹד וְרַק לְאַחַר מִכֵּן שׁוֹאֵלֶת אֶת הָעֶבֶד מִי הוּא הָאִישׁ. הָעֶבֶד עוֹנֶה שֶׁזֶהוּ אֲדוֹנִי, יִצְחָק. רְבִקָּה שֶׁמְבִינָה שֶׁזֶהוּ הַבַּעַל הַמִּיּוֹעֵד לָהּ, מִיָּד מִתְכַּסֶּה בְּצַעֲיָף, בְּכַדִּי לְהִרְאוֹת צְנִיעוֹת וְעִנּוּהָ. כֹּאן מִתְחַזְּקֶת תְּכוֹנַת הַכְּבוֹד שֶׁרְבִקָּה מַעֲנִיקָה לְמֵאֲרָחֶיהָ. כֹּאן יִשְׁנֵנָה גַּם דְּפוּס חוֹזֵר הַמְּרָאָה שֶׁאִשָּׁה בְּתֵנֶךָ נֹתֶנֶת לְגַבֵּר אֶת מְלֹא הַכְּבוֹד, רְבוֹת עַד לְזִמְנָן חֲתוּנָתָם שֶׁשֶׁם הִיא מִתְחִילָה וּמִפְתַּחַת "עֵמֹד שְׁדֵרָה" וּמוֹכֵנָה לְבִטָּא אֶת עַמְדַּתָּה בְּנוֹשֵׂא הַיִּלְדִּים וְהַגְּנָה עֲלֵיהֶם.

הָאוֹהֵל שֶׁל שְׂרָה- שְׂרָה כָּבֵר נְפֻטְרָה לְפָנֶי שְׁלוֹשׁ שָׁנִים, אֲבָל אֲנָשָׁיו שֶׁל אֲבֵרָהּ עֵדִיין לֹא פִירְקוּ אֶת אוֹהֵלָהּ. יִצְחָק, שְׁעֵדִיין מִתְאַבֵּל עַל מוֹת אִימוֹ, לּוֹקַח אֶת רְבִקָּה אֶל הָאוֹהֵל שֶׁל שְׂרָה. יִצְחָק רוֹאֵה בְּרְבִקָּה אֶת אִימוֹ בְּגִלְלַת הַצְּנִיעוֹת וְטוֹב הַלֵּב שֶׁלָּהּ וְעַל כֵּךְ הוּא אוֹהֵב אוֹתָהּ אֲהַבָּה יִתְרָה (אוֹהֵב אוֹתָהּ מְאֹד). הֵם מִתְחַתְּנִים וְאֵז יִצְחָק סוֹף סוֹף מְשַׁלֵּם עִם מוֹת אִימוֹ.

ללון". בשני הכתובים אברהם ורבקה פועלים בזריזות: בראשית י"ח: "וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵלֶּה לֵאלֹהֵי שְׂרָה וַיֹּאמֶר מִהֲרִי שְׂשׂוֹסֵי אִים קְמֹסֶלֶת לְוִשִׁיעַ שִׁיעוֹת וְאֵלֶּה הַבְּקָרָץ אַבְרָהָם וַיִּקְחֵן בֵּן־בְּקָרָן וְטוֹב־וַיֵּתֶן אֵלֶּה הַנְּעִר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ". בראשית כ"ד: "וַתִּמְהַר וַתַּעַר כְּדֵהָ אֵלֶּה שְׂקֵת וַתִּרְצֵ עוֹד אֵלֶּה הַבָּאֵר לְשֹׂאֲבוֹת שְׂאֲבָל כְּלָגֵמ לִיוֹ" - בשני הכתובים אברהם ורבקה עושים מעבר לנדרש מהם: בראשית י"ח: "וַאֲקַחְפֶּת־לְחֶם וְסֻעֵדוֹ לְבַכְּם ... וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֵלֶּה לֵאלֹהֵי שְׂרָה וַיֹּאמֶר מִהֲרִי שְׂשׂוֹסֵי אִים קְמֹסֶלֶת לְוִשִׁיעַ שִׁיעוֹת וְאֵלֶּה הַבְּקָרָץ אַבְרָהָם וַיִּקְחֵן בֵּן־בְּקָרָן וְטוֹב־וַיֵּתֶן אֵלֶּה הַנְּעִר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ". בראשית כ"ד: "וַתֹּאמֶר שְׂתֵהָ אֲדֹנָי וַתִּמְהַר וַתִּרְדֵּךְ עַל־יְדֵי וַתִּשְׁקֵהוּ וַתִּכְלֵל הַשְּׂקֵת וַתֹּאמֶר גַּם לְגַמְלֵי אֶשְׂאֲבֵ עַד אִם־כְּלוֹלֵ שִׁתֵּת". סעיף ב' החריגה מהדגם המקובל של סיפורי האירוסין במקרא: לא החתן שואב מים עבור הכלה, אלא הכלה שואבת מים עבור בא-כוחו (שליחו) של החתן (החתן לא נמצא כלל על שפת הבאר). חריגה זו רומזת על ההתנהלות בעתיד באופן הבא: סצנת הדפוס של האירוסין ליד הבאר רומזת לחילופי תפקידים בין רבקה ובין יצחק. רבקה היא הדמות החזקה מבין שניהם. יצחק הוא הדמות הסבילה, ורבקה היא הדמות החזקה והפעילה. אופייה זה יודגש ויתעצם בסיפור גניבת הברכה מעשיו ובמרמת יצחק.

בראשית פרק כ"ה

דמויות: אברהם וקטורה (ילדיהם: זמרן, יקשן (ילדיו: שבא, דדן), מדן, מדין (ילדיו: עיפה, עפר, חנך, אבידע ואלדעה), ישבק, שוח), יצחק, ישמעאל (ילדיו: נבית, קדר, אדבאל, מבשם, משמע, דומה, משא, חדד, תימא, יטור, נפיש, קדמה), שרה, רבקה, יעקב, עשיו.

אוצר מילים: קדמה-מזרחה, יעתר-יתפלל, תומם-תאומים,

תקציר הפרק:

הפרק מחולק לשלושה סיפורים. הראשון מספר על אברהם, השני מספר על ישמעאל, והשלישי מספר על יצחק.

אברהם

לאחר מות שרה, אברהם מחליט לקחת אישה נוספת ושמה קטורה, אשר יולדת לו שישה ילדים. המספר כותב את שמם, ואף את שמות הנכדים של אברהם. הוא נותן לבניו האחרים מתנות ולא מכניס אותם במסגרת הירושה, אלא רק את יצחק בנו. לאחר מות אברהם, יצחק וישמעאל קוברים אותו במערת המכפלה לצד שרה, ויצחק מתיישב בבאר לחי ראי. לאחר מות אברהם הכותב מתאר את תולדות שני ילדיו: ישמעאל ויצחק.

ישמעאל

הכתוב לא מזכיר כלל את שם אשת ישמעאל, אלא רק את ילדיהם – שניים עשר ילדים. אותם ילדים יגדלו ויהפכו לשבטי ישראל. כפי ההבטחה של ה' זרעו של ישמעאל ירבה, וצאצאיו שוכנים על חבל ארץ רחב. סיפור זה נוגע בהמשך צאצאיו של ישמעאל וקיום הבטחת ה', ודווקא לא בישמעאל עצמו. שמות רבים נמנים בפרק

יצחק

בניגוד לסיפוריו של ישמעאל, סיפורי יצחק לא באים בקיצור רב עם רשימה של ילדיו, אלא מספר על לידת בניו ובהמשך סיפור הבכורה. גם רבקה, כאם יצחק, הייתה עקרה. תפילתו של יצחק עבור אשתו הצליחה לפתוח את רחמה של רבקה, והיא נכנסה להריון עם תאומים. לאחר תיאור הניגוד וההבדל ביניהם בלידתם, מובא סיפור מכירת הבכורה. עשו מגיע מן השדה עייף ורעב שם מחכה לו יעקב ומציע לו נזיד עדשים תמורת הבכורה. עשיו הסכים, ומכר את בכורתו בעבור נזיד. מסופר לבסוף ש- ה כועס על עשיו שבז לבכורה (זילזל בה).

יט ואלה תולדות יצחק בן־אברהם אברהם הוליד את־יצחק:
 כ ויהי יצחק בן־ארבעים שנה כקחתו את־רבקה בת־בתואל
 כא הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה: ויעתר
 יצחק לַיהוָה לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו יְהוָה:
 כב ותהר רבקה אשתו: ויתרצו הבנים בקרבה ותאמר אם־
 כג כן למה זה אנכי ותלך לדרש את־יהוָה: ויאמר יְהוָה לה
 כד שני גיים בבטןך ושני לאמים ממעך יפרדו ולאם מלאם
 כה יאמץ ורב יעבד צעיר: וימלאו ימיה ללדת והנה תומם
 כו בבטנה: ויצא הראשון אדמוני פלו כאדרת שער ויקראו
 כז שמו עשו: ואחרי־כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא
 כח שמו יעקב ויצחק בן־ששים שנה בלדת אתם: ויגדלו
 כט הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם
 ל אשב אהלים: ויאהב יצחק את־עשו כי־ציד בפיו ורבקה
 לאהבת את־יעקב: ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן־השדה והוא
 לב עיף: ויאמר עשו אל־יעקב הלעיטני נא מן־האדס האדס
 לד הנה כי עיף אנכי על־כן קרא־שמו אדום: ויאמר יעקב
 לה מכרה כיום את־בכרתך לי: ויאמר עשו הנה אנכי הולך
 לו למות ולמה־זה לי בכרה: ויאמר יעקב השבעה לי כיום
 לו וישבע לו וימכר את־בכרתו ליעקב: ויעקב נתן לעשו
 לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את־
 הבכרה:

גוים

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים 27-28 בקטע שלפניך.

(1) הסבר מדוע יצחק אוהב את עשו, ומדוע, לדעתך, רבקה אוהבת את יעקב. בסס את תשובתך על הכתוב.

(10 נקודות)

(2) קרא פסוקים 22-26 שלפניך וגם בראשית, כ"ז, 5-10.

על פי בראשית, כ"ז, 5-10, רבקה מנחה את יעקב כיצד לקבל את ברכת הבכורה מאביו יצחק.

האם ההעדפה של רבקה שיעקב יקבל את ברכת הבכורה במקום עשו עולה בקנה אחד עם הכתוב

"ורב יעבד צעיר" (פסוק 23)? נמק את דבריך. (15 נקודות)

(1) יצחק אהב את עשו כיוון שהוא היה צייד: "ויהב יצחק את עשו כי ציד בפיו".
 תתקבלנה תשובות שונות ומנומקות, למשל: לדעתי, רבקה אוהבת את יעקב בשל
 אופיו. כיוון שהיה איש תם, לא אלים, יושב אוהלים (בניגוד לעשו הצייד):
 "ויעקב איש תם יושב אוהלים".

(2) ההעדפה של רבקה שיעקב יקבל את ברכת הבכורה במקום עשו עולה בקנה אחד
 עם הכתוב "ורב יעבוד צעיר". הסיבה לכך היא: ה' מבשר לרבקה על שני
 התאומים בבטנה, מהם יצאו שני עמים, שתהיינה ביניהם מחלוקות, ובסופו של
 דבר אחד יהיה כפוף לשני. ניתן להבין את המילים: "ורב יעבוד צעיר" כ- האח
 הגדול יהיה עבד לאח הצעיר. לפיכך, כיוון שיעקב היה הבן הצעיר, רבקה הייתה
 מעוניינת שיעקב יזכה בברכה, על מנת שנבואת ה' תתגשם. או: ההעדפה של
 רבקה שיעקב יקבל את ברכת הבכורה במקום עשו אינה עולה בקנה אחד עם
 הכתוב "ורב יעבוד צעיר". הסיבה לכך היא: ה' מבשר לרבקה על שני התאומים
 בבטנה, מהם יצאו שני עמים, שתהיינה ביניהם מחלוקות, ובסופו של דבר אחד
 יהיה כפוף לשני. ניתן להבין את המילים: "ורב יעבוד צעיר" כ- האח הגדול יהיה
 עליון על האח הצעיר. לפיכך, כיוון שיעקב היה הבן הצעיר, רבקה הייתה
 מעוניינת שיעקב יזכה בברכה, על מנת שלפחות יהיה מבורך, על אף שזרעו
 יהיה כפוף לזרעו של אחיו.

שאלות אמריקאיות:

1. מיהו הבן הבכור של יצחק:
 - (א) יעקב
 - (ב) עשיו
 - (ג) יוסף
2. כמה בנים יש לישמעאל:
 - (א) 6324
 - (ב) 12
 - (ג) 5
3. כמה בנים יש לאברהם:
 - (א) 8
 - (ב) 6
 - (ג) 2

4. איזה זוג אחים נולדו תאומים:

(א) יעקב ויצחק

(ב) יצחק וישמעאל

(ג) יעקב ועשיו

5. בעבור מה מכר עשיו את בכורתו:

(א) חזה טלה פרוס וממולא בתמרי מג'הול ולימונים כבושים ומוגש עם רוטב סילאן ורוזמרין - מנת בשר עיקרית טעימה ומפנקת במיוחד לחובבי

בשר הטלה - מתכון של שי ברנדס

(ב) נזיד עדשים

(ג) נזיד בשר

שאלות עמר:

ידוע לנו כי בסוף פרק כ"ה מסופר סיפור מכירת הבכורה. יעקב מציע לעשו נזיד תמורת בכורתו. לאחר הסיפור רשום ש - ה כועס מפני שעשיו בז לבכורה. האם לדעתכם בעס זה מצד אלוהים בלעדית כלפי עשיו הוא מוצדק?

עבודת חקר בתנ"ך-בראשית כ"ז

מישל, ארבל וענבר

דמויות:

הדמויות המופיעות בפרק הן: יצחק, עשו, רבקה, יעקב, ולבן.

אוצר מילים:

וַתִּכְהַן עֵינָיו מְרָאתוֹ - הוא נעשה עיוור (האור לא הגיע לעיניו, עיניו חשכו)
יָשָׁטָם עֵשָׂו אֶת-יַעֲקֹב - עשו שנא את יעקב (ע"פ הרב אבן ישראל שייטנזלץ)

בָּנוֹת חַת-אִיִּשָׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן

טל השמים, ומשמני הארץ-בירוך שהציד של יעקב יהיה טוב, שלא ימות ושלא תבוא עליו רעה וששדותיו יתנו לו הרבה דגן (רמב"ן).

תקציר הסיפור:

יצחק מזדקן ומתעוור. הוא קורא לעשו בנו הבכור ואומר לו שהוא כבר זקן והוא רוצה לברך אותו לפני מותו. הוא שולח אותו לצוד ולהכין לו מטעמים שהוא אוהב, בתמורה לכך הוא יברך אותו. רבקה מצוטטת להם ואומרת לבנה יעקב לצוד עיזים, והיא תכין מהם מטעמים, כדי שיצחק יברך אותו במקום את עשו. יצחק מוחה ופוחד שאביו יקלל אותו כי הוא אינו שער כמו עשו. רבקה אומרת שאם זה יקרה היא תיקח על עצמה את הקללה, ושבתיים יעשה מה שהיא פקדה עליו לעשות. יעקב עושה כדבריה ורבקה מלבישה אותו בבגדי אחיו ובפרוות עיזים כדי שיצחק לא יזהה אותו. יעקב נותן ליצחק את המטעמים ויצחק חושד שהוא לא מדבר עם עשו. הוא שואל את בנו כיצד הוא חזר כל כך מהר מהציד ויעקב עונה לו שה' בירך את הציד. הוא מבקש למשש את ידיו של יעקב במטרה לבדוק אם הוא עשו, כשהוא מרגיש שידיו שעירות הוא משתכנע. יצחק אוכל את המטעמים ומבקש מיעקב לנשק אותו. הוא מריח את בגדי עשו ואינו חושד שהוא מרומה. יצחק מברך את יעקב שה' יברך את מסעות הציד שלו, את שדותיו, שבני עמו ומשפחתו ילכו אחריו ושכל מי שיקלל אותו יקולל ומי שיברכו יבורך. עשו חוזר עם המטעמים במטרה לקבל את הברכה, יצחק מופתע ומבולבל עם מי הוא דיבר קודם. עשו מבין מה קרה, פורץ בבכי ומתחנן שאביו יברך גם אותו. יצחק בתגובה אומר שאינו יכול לבטל את הברכה שנתן ליעקב אבל שהוא יכול לברך גם את עשו בברכה אחרת. עשו מתעצבן ומבטיח שכאשר אביו ימות הוא ינקום באחיו ויהרוג אותו. רבקה מזהירה את יעקב כי עשו עלול לנסות לפגוע בו ושולחת אותו לחרן שישאר עם לבן אחיה עד שעשו ירגע. בסיום רבקה אומרת שבנות כנען נמאסו עליה ושיעקב יקח אישה ממקום אחר.

אירועים מיוחדים:

- רבקה שומעת שיצחק מתכנן לתת לעשו ברכה לפני שהוא ימות.
- יעקב עובד על יצחק וגורם לו לחשוב שהוא עשו.
- יעקב מקבל את הברכה במקום עשו.
- עשו נשבע שהוא ינקום ביעקב אחרי שיצחק ימות.
- רבקה שולחת את יעקב לחרן לחיות עם אחיה לבן כדי לברוח מעשו.

שאלת בגרות:

קרא בראשית כ"ז 1-24.

א. "בא אחיך במרמה ויקח את ברכתך". הבא מהפרק שלוש הוכחות שיעקב לקח במרמה את ברכת עשו.

ב. יצחק חשד ביעקב. הבא שלוש הוכחות המלמדות שיצחק השתמש בחושיו השונים כדי לנסות לזהות מי עומד לפניו.

ג. סיפור חייו של יעקב מלמד כי למד לקח וחש על בשרו את כאב הרמאות כאשר לבן חמיו רימה אותו. איזה עיקרון בא לידי ביטוי בסיפור חייו של יעקב?

ד. יש פרשנים הרואים ביעקב את מי שעושה את מה שמצווה עליו אמו שהרי היא זו שיזמה את מעשה קבלת הברכה בהונאה. מי לדעתך אחראי להונאת יצחק: רבקה היוזמת או יעקב שביצע את המעשה? נמק בחירתך.

שאלות סגורות:

1. למה יעקב חושב שיצחק יזהה שהוא לא עשו?

- בגלל שקולו לא עמוק כמו של עשו.
- בגלל שזרועותיו לא שעירות כמו של עשו.
- בגלל שהוא לא עשו, דה.

2. מה ענה יעקב כשיצחק שאל אותו איך הוא חזר כל כך מהר מהציד?

- יעקב אמר שה' בירך את הציד.
- יעקב אמר שיצחק בירך את הציד.
- יעקב אמר שהוא מצא עז בצד הדרך.

3. מה קורה כשיצחק מבקש לנשק את יעקב?

- יעקב מסרב לנשק את את יצחק בגלל הבל פיו.
- יעקב מנשק את יצחק ויצחק מריח את בגדיו של עשו.
- יעקב מוציא לשון ואומר לא תודה.

4. מה תוקן ברכת הבכורה?

- יצחק מברך את יעקב שיהיו לו צאצאים רבים כחול על שפת הים ושהוא יחיה שנים רבות.
- יצחק מברך את יעקב שהוא יהפוך לגמל.
- יצחק מברך את יעקב שה' יברך את מסעות הציד, את שדותיו ושבני עמו ילכו אחריו.
- תשובות א' ו-ג' נכונות.

5. למה רבקה שולחת את יעקב לחרן?

- בגלל שהיא מפחדת שיצחק יקלל אותו.
- בגלל שהיא מפחדת שעשו ינקום בו.
- בגלל שנמאס לה ממנו.
- תשובות א' וב' נכונות.

שאלת עמ"ר:

לפי חוקי התורה ישנו איסור הונאה (רמאות). אבל בכמה מסיפורי התורה ישנה מרמה. החוקר ד' פרידמן כותב כי באותם ימים התייחסו אל העורמה בסלחנות, והיא נחשבה לכישרון המסייע לאדם להשיג מטרה לגיטימית. האם לדעתך שימוש בעורמה הוא דבר לגיטימי כאשר המטרה ראויה?

בראשית פרק כח:

דמויות:

יצחק
יעקב
רבקה
לבן
בת ישמעאל
מלאכי ה'
עשו אח יעקב

תקציר הסיפור:

בראשית פרק כ"ח, פס' 1 – 9 – יעקב נשלח לארם כדי להינשא בסוף בראשית פרק כ"ז רבקה מצליחה לשקר ליצחק בטענה שאם יעקב יינשא לאישה מבנות הארץ, הדבר יביא למותה. בנוסף, היא מצליחה להרגיע את כעסו של יצחק על יעקב, ובמקביל לשכנע את יעקב לצאת לארם, אחרת יפגע על ידי אחיו. יצחק קורא אליו את יעקב ושולח אותו לארם, לבית דודו לבן, אח של אימו. הוא מעביר אליו את ההבטחות שהבטיח אלוהים לאברהם: פריון (הרבה ילודים) ונחלה (מקום מחיה/ טריטוריה). עשו, השומע כי יעקב נשלח לארם, וכי נישואין לבנות הארץ הם חטא בעיני הוריו, מחליט "לעשות דווקא" ומתחתן בת ישמעאל, שהיא בת דודתו מצד אביו.

בראשית כ"ח פס' 10 – 22 – חלום יעקב: יעקב עושה כמצוות הוריו ויוצא לחרן. יעקב מגיע למקום מסוים, משתמש באבן ככרית, ונרדם. בחלומו, הוא רואה מלאכים שעולים ויורדים בסולם, שראשו מגיע לשמיים ובסופו של הסולם נמצא אלוהים. אלוהים מציג את עצמו בפני יעקב ומבטיח לו את הארץ אשר הוא שוכב עליה. עוד מבטיח אלוהים ליעקב רוב צאצאים, ואת הארץ כולה, וכמו לאברהם, גם ליעקב נאמר כי כל משפחות האדמה יתברכו בו. לבסוף, מבטיח אלוהים ללוות את יעקב בדרכו, לשמור עליו ולהחזירו לארץ ישראל. יעקב מתעורר משנתו ומבין מחלומו כי למקום זה יש קדושה מיוחדת, וזהו כנראה השער לשמים (פס' 17). הוא לוקח את האבן עליה הניח את ראשו בלילה, משתמש בה כמצבה, כאות לזיכרון, וקורא למקום "בית אל". לאחר כל זאת, נודר יעקב נדר, כי אם אלוהים יהיה איתו, ישמור עליו, יספק לו אוכל ובגדים וישיב אותו חזרה לבית אביו, הוא יאמין בו לעולם, והמקום בו הניח את האבן כמצבה יהפוך למקדש לאלוהים, והוא יביא לאלוהים מעשר מכל הרכוש אשר יהיה לו (פס' 20 – 22) נדרו של יעקב יוצר שתי בעיות, האחת ספרותית והשנייה אמונית. הבעיה הספרותית היא שהנדר "מתעלם" מהבטחה מפורשת של אלוהים ליעקב לעשות את כל מה שיעקב מבקש בנדרו (פס' 13 – 15). הבעיה האמונית היא שיעקב מתנה (נותן) את אמונתו במילוי דרישותיו של אלוהים.

מוטיב האבן

האבן אשר יעקב ישן עליה הופכת למצבה שהיא הבסיס לבית ה', וכבר עמדו חכמים על משמעותו של הבית בעבודת ה' של יעקב.

עבודה בתנ"ך בראשית כ"ט
רונה הגר רותם ש. יעל וניבי

1. הדמויות בפרק: יעקב, לבן בן נחור, רחל ביתו של לבן, לאה אחותה הבכורה של רחל, (+הילדים של רחל ולאה) זלפה ובלהה השפחות של רחל ולאה.

2. לא מצאנו מילים שאנחנו לא מכירות.

3. לאחר הבטחות ה' יעקב ממשיך בדרכו מזרחה, אל משפחת אימו. מגיע לבאר מים שלידה רובצים עדרי צאן. יעקב מדבר עם הרועים, ומסתבר לו שהגיע לכתובת הנכונה. רחל מגיעה וכשיעקב רואה אותה, הוא מצליח להזיז את האבן מעל הבאר למרות שהיא מאד כבדה. יעקב משקה את צאן רחל, ולאחר מכן נושק לה. נודע ללבן על בוא יעקב, ומציע לו לעבוד עבורו תמורת "שכר" - שהוא רחל. יעקב עובד 7 שנים ולאחר מכן מתחתן עם לאה, והוא חושב שזאת רחל. לאחר החתונה מגלה יעקב שלבן רימה אותו ונתן לו את לאה, ולבן טוען שיש לחתן את הבת הבכורה לפני הצעירה. יעקב עובד עוד 7 שנים, עד שלבסוף מתחתן עם רחל. בסוף הפרק מסופר על הבנים שנולדו ליעקב מלאה ורחל, שהם שמות 12 השבטים.

4. אירוע מיוחד - יעקב נושק לרחל, דבר שאינו מקובל באותם ימים, וזוהי הנשיקה היחידה המתוארת בתנ"ך בין גבר לאישה.

5 שאלות סגורות:

1. כמה פעמים יעקב טועה בדרך?

(א) המון, הוא מסתובב באזור

(ב) הוא לא טועה

(ג) פעמיים ועדרי צאן מכוונים שונים

2. עם כמה בנות לבן יעקב מחתן וביאזה סדר?

(א) שתי בנות, לאה ואז רחל

(ב) שלוש בנות, לאה רבקה ובסוף רחל

(ג) שתי בנות, רחל ואז לאה

3. כמה שנים של עבודה נתנו ליעקב כדי שינשא לאישה שהוא רוצה ?

(א) 7 שנים בסך הכול

(ב) 14 שנים בסך הכול

(ג) 12 שנים סך הכול לכן 12 שבטים

4. מה לבן טוען אחרי שרימה את יעקב ?

(א) לבן חשב שזו רחל וטעה

(ב) לבן ביקש ממנו לעזוב אבל הוא סירב

(ג) לבן אומר שיש לחתן קודם את הבכורה

5. מה קרה בין יעקב לרחל בפגישתם הראשונה ?

(א) הוא מזיז את האבן מעל הבאר ואז משקה את צון רחל ולאחר מכן התנשקו

(ב) יעקב מגיע לבאר מים שם הוא פוגש את רחל ומשפחתה ממלאים כדי מים וכך הוא מקבל

את העבודה למען רחל

(ג) שניהם נפגשים בשדה ויעקב עוזר לרחל למצוא את דרכה חזרה הביתה

שאלת בגרות פרק כ"ט:

א. קרא פסוקים 1-6. יש הטוענים כי יעקב בבואו לחרן התנהג עם בני המקום בנימוס ובכבוד.

הבא שתי דוגמאות המעידות על התנהגות זו של יעקב בחרן.

ב. קרא פסוקים 22-27. בפסוקים אלה מרמה לבן את יעקב. מהו הנימוק שלו למעשה זה?

קרא בראשית כ"ט 1-20. א. מהי הקרבה המשפחתית בין יעקב ללבן לפי פסוקים 13-20.

בסס דבריך על הכתוב. ב. אהבה עשויה להפיק מאדם כח ויכולה להפיק רכות ורגשנות. בסס

את שתי

האמירות האלה על פסוקים 8-11.

ג. קרא פסוקים 16-20. מדברי לבן בפסוקים אלה אפשר ללמוד שלבן לא התחייב להיענות

לבקשת יעקב לשאת את רחל. הוכח טענה זו ובסס דבריך על הכתוב. כיצד האמירה של

יעקב "ברחל בתך הקטנה" מלמדת שיעקב חשד שלבן ירמה אותו?

ד. בפסוקים 30-35 מופיעים מדרשי שם של ארבעת הבנים של לאה. הסבר מה משמעות

השמות:

ראובן שמעון לוי יהודה

הקדמה לסיפור יוסף

מאת: גילי נועה רותם ושי

יעקב, המכונה במסורת היהודית יַעֲקֹב אָבִינוּ, ונקרא גם יִשְׂרָאֵל. בנם של יצחק ורבקה ונכד לאברהם ושרה. אחיו התאום של עשו, ואביהם של שבטי ישראל והיהודים.

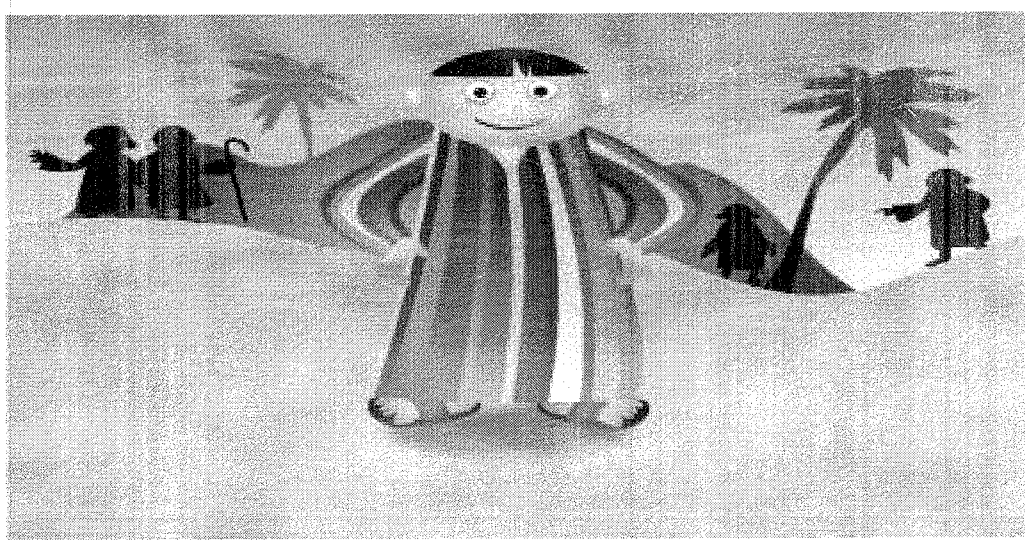
רַחֵל בתו של לבן, היא רעייתו האהובה ביותר של יעקב, מבין ארבע נשיו, ואמם של יוסף ובנימין.

יוסף הוא **דמות מקראית**, בנם של יעקב ורחל. במסורת היהודית נקרא גם יוסף **הצדיק**. על פי המקרא נקרא בשמו על ידי רחל אמו, שהייתה עקרה שנים רבות, וכשנולד ראתה בו סימן לבן נוסף: "וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יוֹסֵף לֵאמֹר יִסְף ה' לִי בֶן אַחֵר" (ספר בראשית, פרק ל', פסוק כ"ד).

סיפורי יוסף מתפרשים לנו על כמה פרקים, מפרק ל"ז עד פרק נ' בספר בראשית.

המבנה הספרותי של סיפורי יוסף:

- א. פרק ל"ז: – הצגת הגיבורים, המקום, הבעיה.
- ב. פרק ל"ט – מ"א (למעט ל"ח): יוסף, הגיבור וגורלו. התפתחות העלילה. הסיבוך.
- ג. פרק מ"ב – מ"ה: שיא העלילה.
- ד. פרק מ"ז – מ"ט: סיום ראשון לעלילה.
- ה. פרק נ' – השלמה בין יוסף לאחיו. מות יעקב. מות יוסף.

אין שאלת בגרות על הנושא שלנו כי הוא לא פרק (:

5 שאלות אמריקאיות:

1. מיהו האח התיאום של יעקב?

א. יצחק

ב. לוי

ג. משה

ד. עשו

2. איך קוראים לאביו של רחל?

א. שחור

ב. לזון

ג. לבן

ד. אפור

3. מהו הכינוי של יוסף?

א. יוסף הצדיק

ב. יוסף הרוכל

ג. יוסף הזועף

ד. יוסף הנביא

4. מיהם הילדים של רחל?

א. יוסף ולוי

ב. יוסף ובנימין

ג. יוסף ושמעון

ד. אברהם ושרה

5. כמה אחים יש ליוסף? (בזנוס לחכמים)

א. 12

ב. 1

ג. 7

ד. 11